

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Ирина Николаева Саръиванова,
Катедра по тюркология и алтаистика, СУ „Св. Климент Охридски“,
за конкурс за „професор“ в научна област „Хуманитарни науки“,
професионално направление 2.1. Филология (Персийска класическа
литература),
Факултет по класически и нови филологии,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“,
обявен в „Държавен вестник“, бр. 24 от 16.03.2018 г.

Единственият кандидат за конкурса, Иво Кирилов Панов, е представил в срок всички необходими документи, в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Иво Кирилов Панов е получил висшето си образование в Кабулския държавен университет (в специалност „Персийска филология“) и в Азербайджанския държавен университет, където е придобил магистърската квалификация „Филолог. Преподавател по персийски език и литература. Преводач“. През 1990 г. е назначен за асистент по персийска литература и култура в СУ „Св. Климент Охридски“. През 2001 г. защитава дисертация и получава докторска степен, а през 2005 г. е избран за доцент по класическа персийска литература. За профилирането му като специалист по персийска литература допринася и специализацията му в Школата по иранистика и сближаване с иранската литература в Ширазкия университет в ИР Иран (2011).

Преподавателската дейност на доц. Иво Панов впечатлява със своето многообразие. Тя започва през 1985 г. в СУ „Св. Климент Охридски“, когато е назначен за хоноруван асистент по персийски език и литература. В периода 1985-2017 г. Иво Панов създава над двадесет и пет лекционни курса в областта на персийската литература, култура и история, предвидени за

бакалавърски и магистърски програми както в Софийския университет, така и в други висши училища в България. Паралелно преподава и съвременен персийски език, а от 2017 година предлага три дисциплини в Докторантското училище на Факултета по класически и нови филологии. Неговата преподавателска дейност и усилия стоят и в основата на създаването на специалност „Иранистика“ в Софийския университет през 1993 г., чийто ръководител е от началото до днес.

Иво Панов е член и на престижни български организации - Съюза на българските писатели, Съюза на преводачите в България, Съюза на българските журналисти, съучредител и член е на дружества и международни организации.

Основните интереси на Иво Панов са в областта на персийския език, литература и култура, лексикографията и преводаческата дейност. Кандидатът участва в конкурса с три публикации, направени след неговата хабилитация (2005) – монографията „Персийска класическа литература (IX-XV в.)“ (2018), „Персийско-български речник“ (2009) и „Българско-персийски речник“ в два тома (2013).

Основният текст, с който Иво Панов участва в конкурса, се явява продължение на научните дирения на автора. Монографията „Персийска класическа литература (IX-XV в.)“ е комплексно изследване, фокусирано върху персийската класическа книжовност, със заявено намерение да представи „художниците на словото“ от т.нар. „златни векове“ на персийската литература. Авторът си дава ясна сметка, че подобна амбициозна цел би могла да се реализира само в рамките на един по-мощен труд, поради което монографията е представена като първа част от замислено като трилогия изследване.

Текстът е първият по рода си у нас, като сред безспорните му приноси е и практическата му насоченост в полза на студентите, изучаващи персийска литература, което обуславя и неговото структуриране.

Първата глава заема особено място в монографията, доколкото – макар и схематично – представя историческия контекст, в който се разполага изследването, като засяга най-значимите дати и събития в иранската история.

Хронологическите граници, в рамките на които се разглежда персийската литературна традиция, обхващат периода IX-XV век. В изследването се акцентира върху специфичния синтез между древноиранското културно наследство и арабското литературно влияние, което отправя автора в търсене на корените на персийската литература и той проследява нейното развитие от възникването ѝ, през древно- и средноперсийския период, манихейските писмени паметници, до „срещата“ с арабската литературна и културна традиция.

В текста е отделено внимание на литературните стилове, центрове и школи, чиито изявени представители заемат място в изследването като „класици“ на персийската литература. Подборът на авторите, включени в монографията, не оставя съмнения за мотивите на Иво Панов да се спре именно на тези имена.

Както самият автор изтъква, тази традиция е белязана с превес на поезията над прозата, което му дава основание да разгледа по-обстойно художествено-формалната специфика на персийската класическа поезия.

В изследването е посочена и много важната роля, която играе ислямският мистицизъм в развитието на персийската литература, тъй като идеите на суфизма имат своето място и присъствието им е осезаемо не само в произведенията на суфитите. Специфика, която откриваме не само в персийската традиция.

Намирам за уместни използваните от Иво Панов термини „персоезична литература“ и „персоезичен автор“. Персийската литература оказва силно влияние върху литературните традиции на много от народите, с които споделя обща историческа и цивилизационна съдба, много по-силно

от това на арабската. Векове наред това влияние е осезаемо и в произведенията, създавани на езици, различни от персийския. Паралелно с това много автори оставят в наследство стихосбирки на няколко езика: типичен пример за подобен феномен откриваме при някои от османските поети, със стихосбирка (диван) от произведения на османски, друга на арабски, трета на персийски език. В този смисъл интерес предизвиква въпросът, повдигнат от автора по отношение на Джелаледдин (или Джеляледдин, ако използваме турцизма) Руми, наречен така, защото е прекарал по-голямата част от своя живот в земята на ромеите (Рум), по това време във владение на селджуките. В селджушката държава официалният, дворцовият език е бил персийският, като се приема, че е преобладавало схващането за „непригодността“ на тюркския език за високия литературен пласт. А проблемът за принадлежността или не на Руми към турската литература е твърде обширен и би превишил обема на една рецензия, но смятам, че именно предвид общокултурните и цивилизационни сходства в източната (ислямска) класическа литературна традиция, предложеният от доц. Панов термин „персоезичен автор“ е удачен.

В края на монографията място намира и друг аспект от научните дирения на Иво Панов. В произведенията на класиците, послужили за основа на този текст, както и в персоезични тълковни речници той открива „болгар“ – етноним и топоним, определен от автора като пряко свързан с нашите предци. Заявеното намерение за последващо по-задълбочено проучване на връзката между този термин и нашето минало отваря пред доц. Панов нови изследователски полета.

Творческото и професионалното израстване на доц. Панов е пряко обвързано и с активната му преводаческа дейност, за което свидетелства и представената справка с неговите публикации. Затова съвсем закономерно авторът добавя към своя труд и критически анализ на преведените на български език персийски класически литературни паметници.

Ще се върна към началото на текста, където авторът представя своята гледна точка по отношение на транскрибирането на собствени имена, топоними и хидроними, включени в монографията. Това не е просто техническо уточнение към читателя, крайно необходимо предвид факта, че езикът на изследването е българският. На база публикации на български език, направени през последните сто години, Иво Панов привежда научни аргументи в полза на своя избор, актуални предвид очевидната липса на норма и на последователност при предаването на имена от персийски на български език, като поставя солидна основа за по-задълбочено изследване на тази проблематика. Напълно подкрепям и неговия призив за обединяване на усилията на ориенталистите в България за трайно разрешаване на проблемите, свързани с транскрибирането на едни и същи имена, навлезли в българския от различни източни езици.

Надявам се, че авторът ще намери творчески сили и вдъхновение, за да реализира и останалата част от този проект, като принос към достиженията на българската иранистика, но и в помощ при изучаването на персийска литература в Софийския университет “Св. Климент Охридски“.

За участие в конкурса за „професор“ са представени еднотомен персийско-български речник и двутомен българско-персийски речник, изготвени под научната редакция на Иво Панов. За пръв път в България са реализирани лексикографски проекти в областта на персийския език с подобен мащаб, в този смисъл безспорен е приносът на тези издания както за утвърждаване на иранистиката у нас, така и към българската лексикография. Новаторските усилия на доц. Панов получават високо признание и у нас, и в чужбина – за научната редакция на първия в България голям персийско-български речник получава грамота от Съюза на преводачите в България (2010), а за двутомния „Българско-персийски речник“ – награда „Книга на годината“ от Министерството на културата и ислямските контакти на ИР Иран (2014).

Тук е мястото да отбележа и успешната реализация на изключително труден, важен и отговорен проект – преводът на „История славянобългарска“ на персийски език (в съавторство с Алиреза Пурмохаммад), начинание, с което малцина биха дръзнали да се захванат.

В подкрепа на позицията, заемана от Иво Панов като утвърден автор, изследовател и преводач е представената лична справка за цитиранията, в която фигурират двадесет позовавания (общо осемдесет отзива) в печатни и електронни издания и медии на български, руски, английски, персийски и турски език. Професионалната биография на Иво Панов включва още близо осемдесет научни и публицистични публикации, автор е на редица предговори към издания, редакция, подбор и съставителство на научни и поетични сборници. Признание за приносния характер на неговата дейност са и наградите, получени от Съюза на преводачите в България, Асоциация „Българска книга“, Министерството на културата и ислямските контакти на ИР Иран, Българската културно-просветна организация „Кирил и Методий“ – Виена. Изследователската активност на Иво Панов се допълва и от участието му в множество научни форуми у нас, в Австрия, Афганистан, Иран, Турция.

Кандидатът в конкурса е привличан като експерт и консултант към различни институции и проекти, реализирани на национално и международно ниво.

Всичко казано дотук ми дава основание убедено да предложа Иво Панов да бъде избран на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 2.1. Филология (Персийска класическа литература).

20.07.2018 г.

проф. д-р Ирина Саръиванова